

părinte, cît într-o atmosferă nou europeană, evocată cu subtilitate, prin corolarea a multiple date ce țin de viața de curte, experiențe politice, relații și deschideri culturale, un alt orizont de viață, considerat modern, în raport cu epoca precedentă.

Regina Durighello (documentaristă U.N.E.S.C.O.) a prezentat criteriile de selectare a monumentelor și ansamblurilor arhitectonice, pentru lista patrimoniului mondial.

Intervenția domnului Werner Schmidt (I.C.C.R.O.M.) privind relațiile forului pe care îl reprezintă cu România, precum și perspectivele acestora pe viitor, ne-a încurajat în speranța reluării și aprofundării unei colaborări care, între anii 1971—1975, a pus bazele școlii românești de restaurare a picturii murale.

Arh. Igor Macovăski, inițiatorul și conducătorul celei mai importante firme particulare de restaurare din Uniunea Sovietică, a împărtășit celor prezenți din expe-

riența sa organizatorică în procesul de restaurare a unor mari ansambluri arhitectonice ce presupun șantiere cu peste 1000 de muncitori, tehnicieni și specialiști.

În sfîrșit, Florica Dumitrescu și John Nandriș, prin studiul lingvistic și etnografic au reliefat interesante mărturii ale civilizației românești medievale.

O discuție amplă au suscitât prezentarea (Dan Mohanu și Doina Măndru) necesarului și priorităților de restaurare ale monumentelor cu picturi exterioare, cu care ocazie s-a concluzionat asupra necesității reluării unui amplu program de intervenții, investigații și măsurători, în special în domeniul conservării.

Domnul Sergiu Iosipescu a atras atenția în intervenția sa asupra situării Moldovei secolului al XVI-lea nu doar în spațiul pontico-mediteranean, prin nivelul tehnic dovedit de navigație, ci și asupra deschiderii spre univers, ce decurge din identificarea ambarcațiunilor pictate la Bălinești și Ro-

man, cu goetele navigatorilor portughezi și olandezi.

Dan Hăulică a încheiat evocînd cu sensibilitate spiritul fecund integrator al Moldovei care, de-a lungul secolelor, s-a transmis de la Gavril Uric și Dragoș Coman din Arbore, la Luchian, Enescu și Bacovia, într-o miraculoasă perpetuare a unei situații superioare în cultura lumii.

Speranța ca ecurile acestei acțiuni să depășească limitele cadrului de desfășurare, pare a începe a se împlini, odată cu acordarea unei burse de specializare la I.C.C.R.O.M. pentru un restaurator de pictură murală și cu substanțiala donație (din partea U.N.E.S.C.O.) constînd în materiale și utilaje de restaurare, care deja la începutul lunii august însoțea o misiune de restauratori francezi și italieni, invitați pe șantierele din Moldova și Muntenia.

DOINA MÂNDRU

SIMPOZIONUL DE LA SIBIU — MĂRTURII SEMNIFICATIVE ALE CIVILIZAȚIEI SĂȘEȘTI DIN TRANSILVANIA

Simpozionul desfășurat la Sibiu, în perioada 2—4 iunie 1991, a avut menirea să susțină propunerea includerii în Lista Patrimoniului Mondial stabilită de UNESCO a sitului istoric Biertan.

În urma aderării României, în 30 martie 1990, la „Convenția privind protecția Patrimoniului Cultural Universal din 16 noiembrie 1972”, demersurile DMSJ au urmărit selecționarea monumentelor ce răspund criteriilor de includere în Patrimoniul Mondial stabilite prin Convenție. Fiind desemnat, într-o primă etapă, alături de bisericile cu picturi exterioare din Bucovina și Mănăstirea Hurezi, situl Biertan (biserica fortificată și o parte din

localitate) răspunde exemplar criteriilor din articolul 1 al Convenției înscriindu-se între „ansamblurile de clădiri care, datorită arhitecturii, omogenității și locului lor în peisaj au o valoare universală din punctele de vedere istoric, artistic sau științific”, fiind și un „specimen exemplar pentru un tip de clădire sau ansamblu arhitectural care ilustrează un stadiu semnificativ al istoriei”. Dosarul înaintat la UNESCO argumentează înscrierea în aceste criterii: între cele 170 de biserici fortificate din Transilvania, rămase din cele 300 construite de coloniștii sași, Biertanul are un statut privilegiat — un program arhitectural cu valențe de reprezentare, somptuoasă ba-

zică trînavată, dubla centură de fortificare, turnuri monumentale, tezaur artistic de înalt nivel, sediu al Scaunului episcopal timp de trei secole și o minunată amplasare într-un spațiu puțin tulburat de înnoiri.

În prezența invitaților din partea UNESCO, dna Anne Prasche și dl Karl Heitz, reputați cercetători ai istoriei artei medievale în Franța, profesori ai Universității Sorbona, această argumentație a fost dezvoltată de către specialiștii români cunoscători ai problematicei atît în comunicările lor, cît și prin vizitarea cîtorva bisericilor fortificate din zona Sibiului.

Această sumară recenzie a lucrărilor Simpozionului se consti-

tuie într-un anunț al publicării acestora în „Buletinul Comisiei Monumentelor Istorice”.

Prin cele câteva popasuri în Franța epocilor romanică și gotică, invitații noștri au dat dimensiunile cadrului european în care se înscrie, original, fenomenul bisericilor fortificate din Transilvania.

Goticul flamboyant la Rouen, exemplul francez oferit de d-na Anne Prasche, ne-a readus în fața ochilor somptuozitatea fazei finale a acestui stil care a proliferat, în forme moderate, și în spațiul transilvănean.

Problematica fortificării bisericilor și analiza formală a câtorva exemple din sudul Franței, desfășurate din epoca merovingiană până în secolul al XIII-lea, propuse de dl Karol Heitz, au dezvăluit, în

ciuda distanțelor cronologice și formale, spectaculoase similitudini de atitudine și rezolvare arhitectonică cu fenomenul fortificării în spațiul intracarpatic.

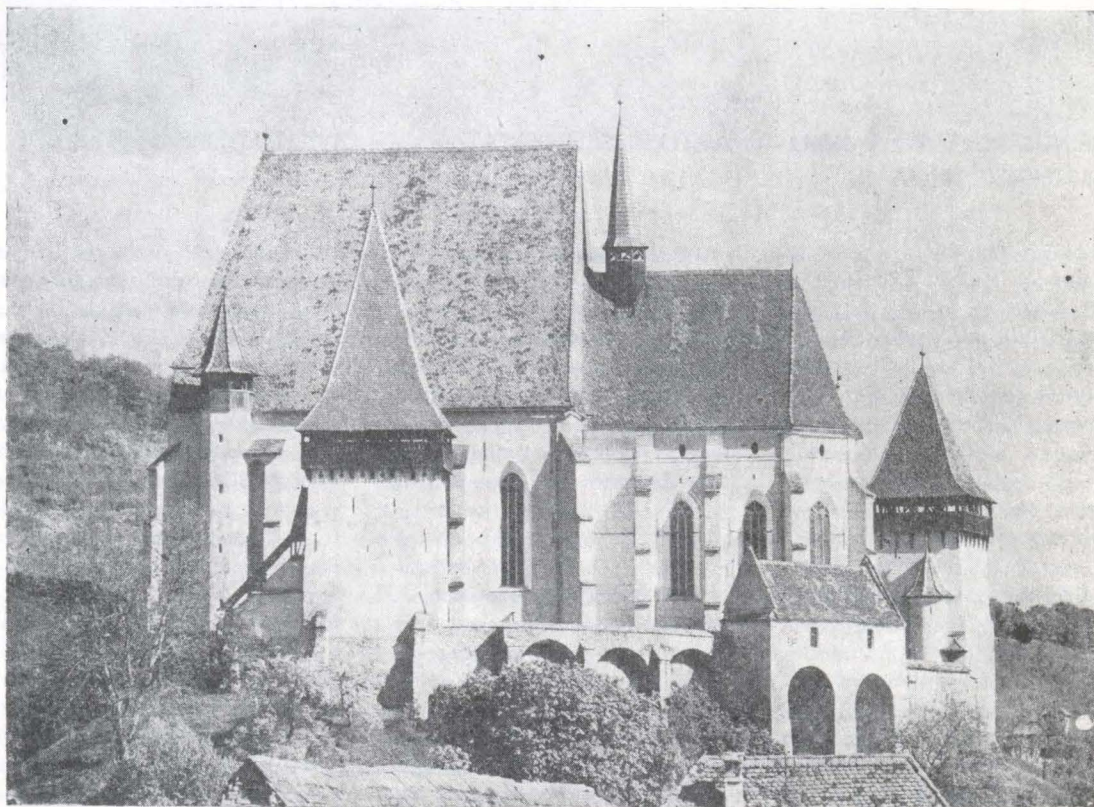
Ocazia comparațiilor a fost oferită de o vedere panoramică asupra tipurilor de fortificații ale bisericilor transilvănene, obiectul lucrării dnei arhitect Marina Iliescu. Adaptate datelor geografice, necesităților defensive, diverselor influențe, elementele de fortificație, de o neobosită varietate vorbesc nu doar despre foarte iscusiți meșteri constructori, ci despre veritabili artiști.

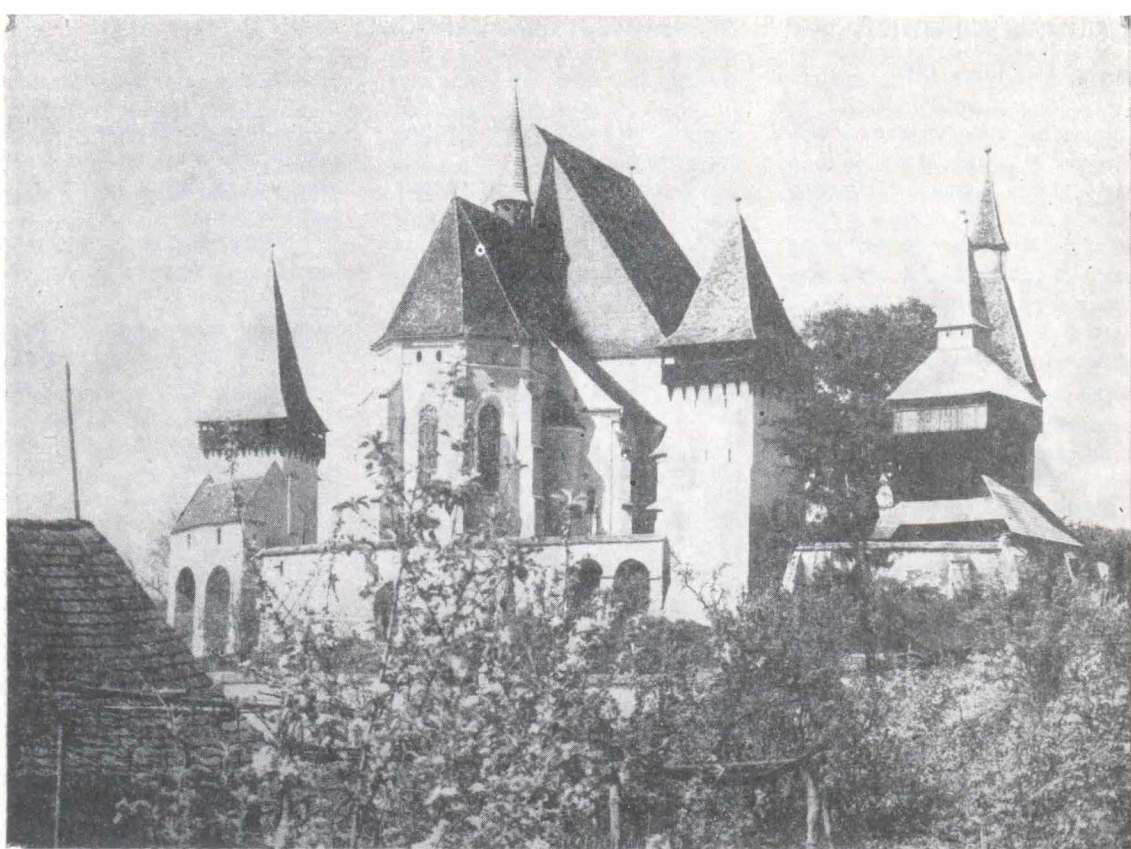
Ca gazdă a simpozionului, Sibiul a beneficiat de o atenție specială acordată evoluției etapelor de fortificare a orașului. Implicați direct în activitatea de conservare și restaurare a monumentelor, arhitecții Ion Bucur și Sabolcz Gutmann

au făcut să ne parvină imagini ale Sibiului așa cum sînt păstrate în vechile stampe, pledînd pentru păstrarea atentă a elementelor care ni-l evocă.

Problema esențială și dureroasă a stingerii civilizației săsești transilvănene a fost analizată sensibil de dl arhitect Peter Derer, care a relevat, în felul acesta, aplicarea, în cazul Biertanului, a unui alt criteriu al Convenției, acela de a se constitui într-un „exemplar deosebit pentru un tip de viață tradițională care este reprezentativ pentru o anumită cultură și care a devenit vulnerabil sub impactul schimbărilor ireversibile”. Discursul a avertizat asupra dificultății preluării tezaurului cultural săsesc de către alte comunități sau organizații și stringența găsirii unor forme de adaptare care să nu-i contrazică personalitatea distinctă.

Biserica fortificată din Biertan (1490—1522). Vedere dinspre sud (foto Dan Dinescu).

Biserica fortificată din Biertan. Vedere dinspre absidă, cu tunul clopotniță și turnul de intrare.

Istoricul Scaunului episcopal de la Biertan, instituție ce a dăinuit aici mai bine de trei secole, a explicat, în rostirea dlui profesor Paul Binder, profilul masiv și autoritar al ansamblului arhitectural, sistemele speciale de fortificare, poziția privilegiată a așezării.

Elementele de artă plastică, ce conferă strălucire și coeziune ansamblului, au fost analizate de dna Tereza Sinigalia, istoric de artă. Retablul gotic, stranele, ușa sacristiei, exemplare de vîrf ale genurilor artistice în speță, au însoțit istoria bisericii încă de la începuturile ei.

Încununare a lucrărilor, imaginea reală a Biertanului, cu universul său cufundat în trecut, a declanșat noi teme de discuție și aceeași statornică revelație a unicității, a exemplarului.

Desfășurate continuu, din anul 1977, lucrările de restaurare, conduse de dl arhitect Hermann Fabini, dau imaginea fastuoasă a ansamblului, impresia de ființă vie. Urmași ai ctitorilor bisericii, locuitorii Biertanului au susținut și susțin material restaurarea pentru „a lăsa totul bine înaintea de a pleca”. Poate că includerea în Patrimoniul Mondial a bisericii și a caselor din preajmă va da mai multe șanse păstrării vieții acestor monumente.

Popasuri relevante au urmat la bisericile fortificate de la Mojna (1480—1486) și Valea Viilor (sec. XVI), demonstrații grăitoare pentru libertatea aplicării soluțiilor constructive în folosul unei pronunțate individualizări. Ca și la Slimnic, Șeica Mare, Axente Sever, văzute rapid, în drum, surprinde „capaci-

tatea de sistematizare a unui spațiu dat în care pot fi recunoscute atît dorința fermă de autoapărare cît și un anume sens al frumuseții volumelor construite” (V. Drăguț).

Imaginea a fost întregită, pe registre diferite, de frumusețea decorației sculptate și pictate de la Dîrlos, complexitatea uneia dintre cele mai armonioase biserici gotice de oraș- Sf. Margareta din Mediaș, istoria cristalizată în piatră la Sighișoara și Brașov.

Interviurile televizate oferite de specialiștii francezi, ca și aprecierile care ne-au fost transmise ulterior, îndreptățesc speranțele în reușita simpozionului.

Mulțumim participanților și Forumului Democratic German pentru neprețuitul sprijin în organizarea și desfășurarea acțiunii.

INA POSTĂVARU